СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 243. Джерзі Ситі, Н. Дж., четвер, 19-го жовтня 1939. No. 243. Jersey City, N. J., Thursday October 19, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

“ЧЕМНА ВІДПОВІДЬ” СОВЄТІВ АМЕРИЦІ

ВАШИНҐТОН. — До Вашинґтону наспіла від совєтського уряду відповідь на лист президента Рузвелта, висланий через американського амбасадора у Москві на адресу совєтського уряду, в якім Рузвелт просить совєтський уряд, щоб він не наражував добросусідських відносин з Фінляндією. По пятьох днях Совєти відповіли з „гарним усміхом", мовляв, усе ґаразд, усе в порядку, і Совєти цілком не думають робити Фінляндії якихось прикрощів. Вониж бо заґарантували колись суверенність Фінляндії і цеї суверенности не думають нарушати, говориться в тій совєтській відповіді, підписаній Калініном, президентом Совєтів.

ПЛЯНУЮТЬ ВЕЛИЧЕЗНЕ ПЕРЕСУНЕННЯ НАРОДІВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт мав наради з деякими членами міждержавного комітету в справах еміґрації. До того комітету належать 32 держави. Завданням його є займатися переселенням еміґрантів, які внаслідок війни мусять забиратися з тих країв, у яких тепер живуть. Президент сказав, що внаслідок війни готово знайтися 20 міліонів осіб, для яких треба буде знайти десь на кулі земській приміщення. До цього мусять приготовитися всі краї та в імя високих засад виконати цю велику гуманітарну задачу. Місця, де поселювати тих людей, є. Тепер спроваджують людей до републики Сандомінґо і на Філіпіни. А крім тих територій можна ще поселяти людей у полудневo-американських краях, в Африці та Австралязії. Та йде про те, щоб хтось занявся перевозом тих людей і уможливи їм у початках поселитись на землі.

„МІЖНАРОДНІЙ РОБІТНИЧИЙ ОРДЕН" ПІДЧИНЕНИЙ КОМУНІСТИЧНІЙ ПАРТІЇ, КАЖЕ СВІДОК.

ВАШИНҐТОН. — Перед комітетом Даєса зізнавав іще раз бувший секретар Американської Комуністичної Партії, Ґітльов, і сказав, що знає зо свого досвіду, що орґанізація „Інтернаціональна Оборона Робітників", і запомогова орґанізація „Інтернаціональний Робітничий Орден", який асекурує на ріжні фінансові запомоги людей, є підчинені Комуністичній Партії. Що більше, своїми грішми „Інтернаціональний Робітничий Орден", фінансує комуністичні ґазети, серед них „Дейлі Воркер". Щодо „Інтернаціональної Оборони Робітників", то та інституція ніколи не обороняла робітників, котрі потерпіли від совєтської влади, тільки тих, що потерпіли від влади фашистівської, націстичної, або демократичної.

ПОМЕР ПАРОХ КАТЕДРИ СВ. ПАТРИКА, ЛЯВЕЛЬ.

НЮ ЙОРК. — Тут помер у 83 році життя загально люблений парох катедри св. Патрика, монсіньор Майкел Лявель. 52 роки пробув він на своїм становищі і за той час зискав велику любов своєї парохії. Монсіньор Лявель здобув собі серця й американських українців, до яких він кілька разів промовляв, між іншим у часі ювилейного концерту в честь митрополита Шептицького, якого монсіньор Лявель знав особисто.

АДМІНІСТРАТОР ЕНДРУС УСТУПИВ.

ВАШИНҐТОН. — З невияснених причин зреziґнував теперішній адміністратор бюра висоти плат і годин праці, Елмер Ендрус, який дотепер мав марку доброго адміністратора. Президент приняв його резиґнацію, а на його місце поставив полковника Флемінґа. Полк. Флемінґ дістав офіційний титул „заступника адміністратора", але тому, що властивого адміністратора не назначено, отож Флемінґ є справжнім адміністратором. Замітне це, що для виконування законів, звязаних із контролею економічного життя Америки, у більшості президент добирає військових, або бувших військових. Головним адміністратором „Доблю Пі Ей" є полковник Герінґтон; нюйорським адміністратором полк. Сомервел; а тепер і над законом плат та годин праці буде наглядати полковник.

„АТЕНІЯ" МАЛА ГАРМАТИ.

ВАШИНҐТОН. — Корабель „Атенія", який затонув від субмарини на початку війни, як показують тепер зізнання, віз на собі ладунок гармат, призначених для прибережної оборони Канади. Таке зізнав один американець, Ендерсон, що був підчас цеї катастрофи на „Атенії". Він казав, що перед тим вивідав про це від корабельної залоги. Департамент стейту заявив, що веде в тій справі докладне слідство і коли воно закінчиться, то висліди подасть до загального відома.

КОРАБЕЛЬ „ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ" ПОТРЯСЕНИЙ НА МОРІ

Ню Йорк. — Корабель „Президент Гардинґ", який знаходиться кількасот миль від береґів Америки, вислав до прибережних морських властей депешу з проханням вислати на море медичну поміч, бо внаслідок великої бурі багато людей є покалічених, а деякі з них фатально. Серед покалічених є один „сильно попечений" чоловік. Але від чого він попікся, в радіо депеші не говориться. Йому назустріч вислано швидкий военний корабель з лікарями і медикаментами.

ЗБІЛЬШЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЛЬОТИ

Вашинґтон. — На пресовій конференції ґазетярів випитували президента про його думку на американську фльоту, чи вона вистарчальна, чи може треба її розбудовувати. Президент відповів, що обставини зміняються і те, що було вчора вистарчальне, завтра може бути невистарчальне. Він стверджував потребу розбудови американської фльоти. На запити, чи не добре булоб розбудувати „дво-океанську фльоту", себто одну на Тихім океані, другу на Атлянтику, президент відповів, що поділ тут не грає ролі, бо ту фльоту можна вразі потреби перетягнути всю на один або на другий океан, а можна також і теперішню фльоту розділити на дві і зробити її „двоокеанську".

ІТАЛІЙЦІ ПЕРЕБИРАЮТЬ ПО НІМЦЯХ ТОРГОВЛЮ

Панама. — Внаслідок того, що ніецькі кораблі тепер не можуть займатися перевозом продуктів з Америки до Европи, той первіз, чи значну частину його, перебирають італійці, які на тім добре заробляють. Чимраз більше італійських кораблів тепер зачинає курсувати між полудневo-американськими портами й Европою.

БУНТ НА НІМЕЦЬКІМ КОРАБЛІ

Боґота (Кольомбія, Полуднева Америка). — Як німецька адміралiція приказала „Гельґоляндові", кораблеві „Північного Німецького Лойду", виплисти з Пуерто, Колюмбія, до Гамбурґа, залога корабля вдімовила послуху. Доперва як кольомбійський уряд на зазив команди корабля відмовив дати залозі дозвіл оставатися в Кольомбії, послухали моряки приказу.

ОБА ДНІ ПОДЯКИ ЗАКОННІ

Прокуратор Висконсина, Джан Мартин, каже; що й старий традиційний День Подяки, проголошений стейтовим ґубернатором на 30. листопаду, і новий, встановлений президентом Рузвелтом на день 23. листопаду, є законні.

ЗАБЕРУТЬ НІМЦІВ З ГАЛИЧИНИ

Москва. — Прибула до Москви німецька комісія, що має занятись виселенням німців із Совєтів до Німеччини. В першу чергу заберуть німців з околиць Львова і з Галичини.

НЕ ПОДУМАЛИ, ЯК ВИДАВАЛИ ПРИКАЗ

Начальник повіту Ріно в Оклагомі має немало клопотів через рішення повітової ради про нищення вовків, породи „койотів". У рішенні, розголошенім по всьому повіті, сказано, що повіт має заплатити людям, що вбивають цих вовків, нагороду, а саме за вбиття старого вовка 1 доляра, за вбиття молодого лів доляра. Вбивник має принести на доказ вуха вбитого вовка. Клопіт начальника повіту в тому, що він не знає, як відріжнити вуха молодого „койота" від вух старого.

ЗМІРИВ ДОВЖИНУ КОРІННЯ

Д-р Говард Дитмер, професор Айовського університету, перевів цікаві поміри довжини коріння важних трав. Помістивши кожну траву в окремий збірник з 42 кубічними цалями землі, вчений обчислив, що овес має коріння довжини 150 стіп, озиме жито 210, а синя травка 1,250 стіп. При обчисленні додавано разом головне коріння і його вітки.

ГІТЛЄР НІКОГО НЕ СЛУХАЄ

Лондон. — Гітлер не зносить тих, що йому противляться. Їх зараз усуває. Найважніщі рішення виходять від цього самого. Інші не мають голсу. Тільки Рібентроп, Ґебельс і Гімлер підсувають йому такі відомості, які впливають на його рішення. Таке подає сер Невіл Гендерсон, анґлійський амбасадор до Берліну.

ПОСТУП ТЕЛЄВІЗІЇ

Телевізійні образці, вислані з Радіо Сити в Ню Йорку, висвітлювано на чердаку літака підприємства „Юнайтид Ерлайнс", як він літав 20,000 стіп понад Вашинґтоном, 200 миль від Ню Йорку. Замітно, що між світлинами, показаними на екрані літака, була й світлина самого літака, так, що пасажири бачили образ події, в котрій вони самі брали участь.

ФРАНЦІЯ ДАСТЬ БІЛЬШІ ПРАВА КОЛЬОНІЯМ

Париж. — Французький уряд заявив, що по скінченні війни кольонії матимуть більше прав у кермі Францією.

РАДІЮТЬ, АЛЕ ЧИ НЕ ПЕРЕД ЧАСОМ?

Берлін. — Супроти цього, що й анґлійська адміралiція признала, що затоплення панцирника „Роял Овк" належить до дуже сміливих і зручних учинків, німецька преса розписується дуже широко про останні німецькі атаки в повітрю і на морі, звернені проти британської морської сили. Підкреслюючи німецькі успіхи, та преса твердить, що вони означають кінець анґлійському пануванню на морі.

НЕ ДЗВОНИЛИ

Рим. — Німецька влада наказала церквам дзвонити в дзвони сім днів з черги, між годиною 12-тою і 1-шою вполудне, на знак перемоги в Польщі й заняття польської столиці Варшави. Доносять, що багато католицьких церков не виконали цього зарядження, а в деяких, що дзвонили, дзвонення нагадувало похорон, а не радість.

ЖЕРТВА ДИКАРСТВА

Рубен Смит, 29-літній хемік, що, не маючи заняття в своїй професії, працює в Ню Йорку як сторож, наскочив у ночі на вандалів, що пробивали ґумові колеса авт, запаркованих на вільній парцелі в Брукліні. Заскочені вандали пробили його ножами й утекли. Покалічений пробував добитися до недалекої ґазолінової стації, щоб закликати помочи, але по дорозі впав і помер. Свідки, що бачили втікаючих, дали поліції їх опис.

ГОТОВІ СТРІНУТИ „БЛИСКАВИЧНИЙ НАСТУП"

Париж. — Як французи так і анґлійці, що є на фронті, здають собі добре справу з того, що спокійні й нецікаві хвилини скінчились, а зачинається властива війна, що вимагатиме напруження всіх нервів. Це буде „блискавична війна", повна ріжних несподіванок. Та, як кажеться, армія готова на все. Треба тільки, щоб і цивільне населення до цього застосувалось, бо війна вимагатиме і від нього здорових і сильних нервів.

ІНДІЯ СТАНЕ ДОМІНІЄЮ

Лондон. — Таке заповів анґлійський віцекороль. Але те станеться у спокійніших часах, коли закінчиться війна. Таке заявив віцекороль по конференції, яку відбув з 52 провідниками ріжних індійських партій. Та індійці з того не дуже задоволені. Хочуть, щоб уже тепер було сказане щось більш конкретне, а не тільки обмежалось до того, що Індія дістане „належне їй між доміннями місце".

ВОЄННА КОНТРОЛЯ.

Небувала світлина французького воєнного корабля, що підійшов до італійського пасажирського корабля „Рекс" на Середземному морі, щоб зробити на ньому ревізію. Фотоґрафію знято з чердака „Рекса".

МАДЯРИ ДАЛІ ЗАЖУРЕНІ КАРПАТСЬКОЮ УКРАЇНОЮ

БУДАПЕШТ. — Ще досі Совєти не прислали до Будапешту свого посла, хоч мадярський посол є вже в Москві. Тим мадярський уряд заклопотаний. І то тимбільше, що далі кружляють вісті, що Совєти збільшають військо на совєтсько-мадярській границі. Пишуть, що саме те було причиною, чому прилетів до Будапешту З. Переній, ґубернатор Карпатської України. Мадярщина рахується з тим, що коли Совєти заберуть від Румунії Басарабію, то цілком певно простягнуть руку і по Карпатську Україну.

БАСАРАБІЯ У РОЗМОВАХ З ТУРЕЦЬКИМ ПРЕДСТАВНИКОМ.

МОСКВА. — Переговори, які тут велися від довшого часу між Совєтами і турецьким міністром заграничних справ, Шукру Сараколієм, не довели до нічого. Турецький уряд повідомляє, що домагання Совєтів були противні інтересам Туреччини. Між тими совєтськими домаганнями мало бути і те, щоб Туреччина вплинула на Румунію, щоб вона віддала Совєтам Басарабію, а Болгарії Добруджу. А далі, щоб Туреччина сиділа тихо, колиб Совєти рішились самі забрати Басарабію, а Болгарія Добруджу. На те Туреччина не погодилась, кажучи, що та згода противилась би її міжнародним зобовязанням.

НІМЕЧЧИНА, СОВЄТИ І БАСАРАБІЯ.

МОСКВА. — Німеччина не є за те, щоб Совєти забрали Басарабію. Вже тому, що вона сама хоче контролювати гирло Дунаю. А далі, вона хотіла би бачити Совєти більше заанґажованими у війну, а не такими, що постійно тягнуть користі, не проливаючи крови. Тому, на її думку, такі справи, як з Басарабією, повинні бути вирішені аж по війні.

НЕ ВІЩУЄ ЇЙ НІЧОГО ДОБРОГО.

БУКАРЕШТ. — Румунія не добачує для себе добра в тому, що розбилися совєтсько-турецькі переговори. Вона знає, що вони розбилися через ті справи, які є життєві і для неї. А ними є Чорне море і Дарданелі.

БОЯТЬСЯ ЗА СИМПАТІЇ СЕЛЯНСТВА.

МОСКВА. — Американський кореспондент подає, що совєтська влада успокоює селян на західньо-українських і білоруських землях тим, що запевняє їх, що не забере їм їхніх господарств.

КАМЕНИЦІ — ВЛАСНІСТЬ ДЕРЖАВИ.

МОСКВА. — У Львові підпали державній конфіскаті всі доми, без огляду на те, чи вони належали до баґатирів і шляхтичів, чи до міщан.

ЖИДИ ВТІКАЮТЬ ДО СОВЄТІВ.

МОСКВА. — З території давньої Польщі, яка тепер є під німецькою владою, втікло досі до одного міліона жидів на землі, що є під Совєтами.

НОВИЙ НІМЕЦЬКИЙ НАЛЕТ НА ШОТЛЯНДІЮ.

ЛОНДОН. — Німецькі летуни двічі атакували анґлійську морську базу Скапа Флов, на півночі в Шотляндії. При тому вдалось їм ушкодити панцирник „Айорн Дюк", призначений для навчальних цілей. Крім цього нанесли ще менші шкоди. Британський комунікат подає, що зістрілено 4 німецьких летунів. Панцирник „Айорн Дюк" відіграв важну ролю в часі минулої війни в ютляндській морській боротьбі. Він був адміральським кораблем.

НАСТУПАЮТЬ І НА ЗАХІДНІМ ФРОНТІ.

ПАРИЖ. — Французький воєнний комунікат подає, що на західньому фронті німецькі війська, в силі яких 100,000 жовнірів, пішли в наступ і забрали ті місця, які передше були здобуті французами. А французи подалися до своїх укріплень, себто туди, де були перед двома тижнями.

ВСТУП ДО ЗАМИРЕННЯ.

ПАРИЖ. — Французькі часописи підкреслюють, що німецькі летунські налети на Анґлію і німецький наступ на французькім фронті мають на цілі підготовити ґрунт під нове мирове предложення.

ЧИ НЕ МИРОВЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО?

БЕРЛІН. — Ходять чутки, що на нараді скандинавських держав буде порушена справа посередництва тих держав щодо замирення воюючих. Заключають це ще по тім, що Гітлєра відвідав шведський дослідник Свен Гедін і мав з ним довгу конференцію. Ґедін вивідував, які є вигляди на замирення. Гітлєр приняв Гедіна, як кажуть, дуже прихильно, але заявив йому, що він не може нічого додати до тої мирової декляраціі, яку виголосив у німецькім парляменті, а яку Анґлія відкинула вцілости.

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВИЙ ВЕРСАЙ?

Мирова офензива Гітлера покищо не вдалася й Гітлер дав знак до заповідженої безпощадної війни. Перші приклади цеї „крівавої купелі" вже маємо в наступі на французькі позиції над Реном, у нападах підводних човнів на анґлійську фльоту й літаків на анґлійські фльотні бази в Шотляндії. Ці операції досить поважні, щоби показати Анґлії й Франції, чого їм ждати від Німеччини, коли війна справді розвинеться з усею силою.

Одначе з цього загострення воєнних виступів іще зовсім не виходить, що Гітлер не буде робити дальших мирових заходів. Дуже можливо, що дiставши гарбуза в своїх перших залицяннях, він піч-не їх з нової бочки. Вже навіть ходять чутки, що з новою мировою пропозицією мають виступити якісь невтральні держави, як: Швеція, Норвеґія, Данія, Голяндія, Бельґія, Швайцарія, що, як відомо, є тепер загрожені у своїм існуванні або російсько-німецьким пактом або можливістю походу Німеччини на Францію через територію невтральних держав. Ходять чутки, що ці держави мають відкликатися до Злучених Держав взяти ініціятиву в скликанні загальної мирової конференції. Якби такий апель справді зроблено, то тоді президент Рузвелт не міг би його збути жартом, як він збув апель націстичної преси. Америка була би просто морально заставлена таку конференцію скликати, хоча президент Рузвелт добре знає, що така конференція нічого доброго не віщувалаб.

Небезпека лежить у тому, що для такої конференції нема ніяких розумних основ. Гітлер свої основи подав, та він уважає основою миру признання за правний того фактичного стану, який існує тепер на основі німецької перемоги над Польщею й німецько-російського порозуміння. Мир на таких умовах значив би стільки, що признати на все московську окупацію Західньої України.

Аліянти розуміють, що Гітлерові основи миру це самогубство для Анґлії й Франції й вони певно їм спротивляться. Та спротивитися їм треба би вже заздалегідь, себто тепер, а то дорогою ясного й виразного означення цілей, за які воюють аліянти. Такої заяви треба не лише для відбиття Гітлерової мирової офензиви, але й для скріплення самої бойової сили аліянтів, так званої „воєнної моралі" народів Анґлії й Франції, від котрих чейже не можна ждати найвищих жертв, коли вони не знають, за що воюють. Загальні фрази, як боротьба за демократію, за закінчення всяких воєн, за самоозначення народів, уже не зроблять ніякої служби, бо в Анґлії й Франції знають, що по таких гарних кличах у минулій війні наступив версайський мир, що був запереченням цих засад і що тепер доводить до нової різні. Анґлія й Франція мусять сказати конкретно, в який спосіб вони думають полагодити спірні справи й завести кращий лад і сталий мир.

Польща на передодні розвалу

(9)

11. За спольщення ремесла і торговлі.

Куди не звернуласяб українська стихія, що й серед тих примарних обставин хотіла жити і розвиватися, зараз клала Польща таму, щоб і на тій ділянці не дати українцеві, що хотів ним лишитися, свобідно жити. А слід признати, що та стихія була сильна, а передовсім гарячо патріотична.

Українська молодь навіть з вищою освітою, якій замкнули доступ до всякої публичної служби і внеможливили зовсім доступ до вільних професій, кинулася до кооперацій торговлі та ремесла. Появилися сотки українських купців, тисячі свідомого ремісничого доросту. Здавалося, що наш молодняк тут буде вже мати повну свободу праці та ініціятиви. Але це тільки здавалося, бо скоро тільки „Комітет Порозумевавчи" спостеріг, що кудись іде той небезпечний розгін, негайно появлявся закон, що „нормалізував" ту ділянку праці.

Побіч ріжних секатур, особливо молоді українських ремісничих бурс, доступ молоді до ремесла старався замкнути зокон про „піднесення рівня ремесла", а полягав він на тім, що кожний челядник мусів відтепер складати іспит, та не тільки з фахового ремесла, але теж з історії Польщі та польської мови. Не знав нераз такий наш слюсарчук, чи столярчук, хто був Косцюшко, чи леґіони Пілсудського, чи інша того роду мудрість, падав при іспиті, бо то було конечне, щоби „піднести рівень ремесла". Хто знав шовінізм галицького поляка, екзамінатора, той зрозуміє, яке густе сито поставлено перед українським ремісничим станом.

В останнім часі приготовляли подібний закон „про фаховість працівників у купецтві". Ціла низка законв зачала вже на добре спутувати і кооперацію, словом, на шию українського народу закинено петлю, що з дня на день затісняласяя.

Вже власті та ріжні орґанізації про те дбали, щоб нераз у цілім містечку ні один власник дому в людним місці не винаймив українцеві льокалю, щоб він не дістав кращого місця на склеп, ніж зайди познаняки, для яких відкривано не тільки кредити, але й закладано гуртові склади.

12. Ані пяди землі в „чужі руки"!

Такий клич став головним бойовим кличем „Комітету Порозумевавчого" на знищення українського народу в Галичині. А тим „чужим", то був український селянин, автохтон тої землі, якого предки впродовж століть ту землю скропили своїм панщинним потом і слізми та зробили з дикого стану врожайне поле, а „своїм" був мазур-зайда, десь зпід Кракова, Келец або Лодзі. Та чужим був наш селянин не тільки для кресового „дзялача", але теж для державних чинників, яким той селянин платив податки і давав рекрута.

Слід признати, що той клич був виконаний усіми поляками на повних сто відсотків. Впродовж двох, трьох останніх літ ані пядь землі не діставася в руки українського селянина, хіба що він заломився і сам, та ще й з родиною, покинув обряд і схоронився під крила „косцюлка". Розпука чорна огортала українське село, якого людність зростала; вже на 1. морґові було нераз 4—5 душ, а варстату праці нема. Давний фільварок, де можна було заробити, став милим спомином, бо і фільварки зникали, а де вони ще були, то там вже українцеві роботи не дістати.

Та рівночасно з затисненими зубами і з пекольною злістю він бачив, як уряд ділить фільварки на засібні господарства 10—15 морґів, на них за державні гроші будував гарні господарські будинки, до того школу і косцюлок і одної вчасної весни заїздили там мазурські голодранці. Чи можна собі представити потужніший середник зреволюціонізування українського села, як той, що його вибрав польський уряд? Чи вмів хто краще повязати в душі нашого селянина поняття України з посіданням землі? Це та глибока думка Стефаникового селянина, що Україна це та нива, та ріля, що її грабує йому зайда чужинець і той мазур-приблуда, але й той ксьондз і той староста з повіту, опікуни того приблуди. По тій науці вже не було способу відділити у селянина поняття України від ріллі, тільки вона — Україна може йому її віддати. **Безземельник селянин ставав революційним націоналістом, куди завзятішим ніж інтеліґент.**

Він тепер уже тільки ждав і питав: коли? Коли дістане землю, коли люто розправиться з інтрузом - кольоністом та з його протекторами: з польським поліцаем, з польським війтом, з польським учителем, з польським ксьондзом. Це куліси тої траґедії, що її на українських землях готовила Польща в першу чергу собі та своїм синам.

Завзяття виперти українського селянина з його землі було таке глибоке, що в останнім часі нерадо продавали землю з парцеляції навіть місцевим латинникам зо страху, що вони, споріднені з українськими односельчанами, можуть колись ту землю дати, передати „чужим", хоч закон про обмеження передачі земель з парцеляції це утрудняв. Одиноким шляхом добути кусок землі українцеві — була канцелярія польського ксьондза, що в земельних справах фунґувала як філія державного парцеляційного уряду. Тамтуди треба було перевести не тільки себе, але теж цілу свою рідню, покинути свою віру і свою народність, щоби дістати право набути якийсь клаптик рідної землиці.

13. Прикордонна смуга — гуляй-поле польського безправства.

Ціла українська територія в Польщі була тереном більшого або меншого безправства над українським народом — залежно від химери та шляхоцького тупету представника польської влади, то все таки в Галичині, особливо в більших містах, були притоки леґальности; того зовсім уже не було у так званій **прикордонній смузі.**

Окремий закон вводив у Польщі т. зв. прикордонну смугу, в якій були обмежені громадянські права нібито для успішнішої оборони держави. Та як кожний закон у Польщі був укладаний все під кутом бачення упослідження непольських народів, так теж закон про прикордонну смугу став могутньою зброєю на знищення українського народу.

На кожний виїзд у прикордонну смугу постійно там неоселений мусів мати дозвіл поліційної влади, який та видавала за своєю волею. З прикордонної смуги можна було виселити постійно там оселеного навіть на час трьох літ. Діяльність всіх установ в прикордонній смузі могла бути обмежена залежно від погляду влади. Всякий продаж і купно нерухомої власности залежав тут від згоди влади. Прикордонну смугу могла центральна адміністрація звузити і поширити, залежно від свого погляду. Спершу та смуга виносила тільки 8 кільометрів, згодом поширено її і на 60 км. від границі — по Зборів, Тернопіль, Чортків, Долину, Стрий і т. д. Третина Галичини, що граничила з Советами, Румунією, Угорщиною і Словаччиною, лежала тим чином у прикордонній смузі. І хоча не було абсолютно ніякої причини поширювати аж так далеко прикордонну смугу, особливо від сторони таких заприязнених держав, як Румунія чи Угорщина, то зроблено це в тій цілі, щоби тут видати українську людність на ласку і неласку поліції, прикордонного війська (т. зв. копу) та адміністрації. Всі вони обильно користали зо своїх управнень.

В прикордонну смугу не міг виїхати, або тільки винятково, люстратор кооператив, читалень, Сільського Господаря чи Союзу Українок. На ділі все культурно - освітнє життя (Просвіта, Рідна Школа), тут завмирало, господарське ледви животіло.

Місцеві діячі світські, духовенство знайшлися під постійною грозою виселення. Виселювано і господарів з їх господарств (як прим. противників „ревіндикації" в Гриньках), і директорів кооперативних союзів (в Скалаті, Косові), але теж старих священиків, що 20—30 літ сиділи на парохіях (о. Кливак з Теребовельщини, о. Татомир з Турчанщини).

В цілій прикордонній смузі панував безоглядний терор „копу" і „стшельца", а виїзд навіть посла на місце був утруднений.

Прикордонна смуга стала не тільки тереном форсовної кольонізації (особливо східнє Поділля), але навіть українець селянин не міг відкупити куска землі, чи хатину від другого селянина українця. Продати можна було тільки полякові, бо тільки на такий продаж уряд давав свою згоду. Прикордонна смуга стала безконтрольним тереном, правдивим гуляй - полем ріжних озвірілих типів з поліції, „копу", ріжних диверсантів у часі існування Карпатської України, а навіть реґулярного війська, бо кожний бандитський напад (а бували навіть під проводом офіцирів), кожне насилля можна було укрити, свідків стероризувати виселенням з прикордонної смуги, коли не ще дальше на лоно Авраама. Тут все уходило безкарно, життя українського народу стало тут прямо страшне.

14. Останнє слово над домовиною недавнього моцарства.

Коли нині на чужині списую ті грізні картини польського володіння над українським народом, то не роблю це з почуттям. вдоволення, бо в тім випадку аж проситься повторити за Шевченком „Польща впала і нас придавила". Списую їх тільки для історії, без найменшої надії, щоби та страшна наука навчила чогось поляка, навіть якщо ті стрічки він прочитав би. Хто знає духовість польського інтеліґента, хто відчував ту безмежну погорду, яку він мав для українства, хто бачив ту буту шляхоцьку, що не вміє себе вложити в рами права, як конечного фундаменту кожної держави, той не вірить, що й та катастрофа поляка опамятає.

На державу дивився він не як на владу понадаціональну, безсторонну, справедливу, але як на якесь підприємство, що полякові не тільки як збірноті, але теж кожному зокрема, має дати все, а неполякові нічо. Хто домагався би був справедливости, на того дивилися як на людину, що впала з місяця. Так здеправував душу польського інтеліґента польський письменник Сенкевич, на якого творах виховувалася молодь від народньої школи до університету. Він своєвільного, тупоумного шляхтича Заґлобу виніс до ролі героя, а українця-автохтона землі до ролі робучого скота. І в тім траґедія польського селянина, робітника, що терпіти він нині мусить та вертатись у ярмо, як перед двацятьма літами за гріхи своїх провідників. (Кінець).

Микола Голубець.

За Український Львів

(Епізоди боротьби XIII.—XVIII. в.).

(1)

Передмова.

Сказав колись польський письменник Пшибишевскі, що скільки разів брав до рук одну книжку, стільки разів жбурляв її геть з відразою... була це — історія Польщі.

Про історію України не сказав того жаден з письменників; може не так з недостачі національного самопізнання, як з обави перед поповненням злочину. Бо в історії України, поруч карт чорних і... порожних є кілька сторінок, записаних золотом сонця і кровю серця. І тому ніхто з шануючих себе тою книжкою в кут не кине.

Крім того історія кожного народу має своє обличчя, схоже з духовим обличчям народу. Історія одного народу є хронікою його династії, реєстром його воєнних подвигів, в другого натомісць є вона одною картиною безупинної боротьби з умовами історичного життя; ця картина остається для цілих поколінь джерелом розради і повсякчасним життєвим дороговказом. Історія України належить до книг того власне покрою.

Побачимо це зразу, розгорнувши її хочби на сторінці, присвяченій одному з найтяжчих моментів нашого життя, яким був XVI. вік на цілому просторі України.

Поневільна унія литовсько-руського союзу з Польщею позбавила Україну того культурного становища, на якому вона, в відношенні до Литви стояла від часу свого завоювання останньою.

Тепер, поставлена в тяжкі умови ледви терпимої „меншости", почала... Русь переводитися. Початок тому ганебному процесові дали „верхи". Правда, т. зв. „Берестейська Унія" викликала відрух загального обурення. Проти її постанов стануло ледви не все українське й білоруське громадянство з Острозькими і Хоткевичами на чолі, які грозили, що „нікому не дадуть першенствувати над їхньою славою і благородністю"; на жаль, був це тільки соломяний вогонь. Кілька ледви літ згодом бачимо всі маґнатські роди України і Білоруси в ворожому таборі, при державному жолобі. Даремне плакав Смотрицький в своєму „Треносі": „де тепер той камінь дорогий, яким пишалася віра, де тепер дім князів Острозьких, що всіх перевищав ясним сяйвом предківської віри?" Не почули того голосу ні Острозькі ні Хоткевичі; що більше, сам Смотрицький покотився небаром по наклоненій площі зради і відступництва.

Впродовж розмірно недовгого часу вірним предківській вірі і народності осталося позбавлене всіх людських прав селянство та горстка міщанства, що, розкинуте по центрах України, взяло на себе обовязки оборонця покинутого „верхами" національного прапора.

Те обмежене в свїох правах і привілеях міщанство починає тепер бортьбу важку і завзяту, з дня на день, з години на годину, за кожен шматок землі, за кожен шматок урядового перґаміну. Боротьбу на всі фронти — з ворожим урядом, з безличністю непрошених гостей, з амбіцією ображених гієрархів і вкінці з підлістю ренеґатів.

І треба було тут залізної витревалости, п р и к а з к о в о „хлопської" упрямости, а перш за все непохитної віри в святість своєї справи, щоб не зломатися в тій боротьбі, не впасти духом і не зрадити. Все це знайшлося в грудях наших міщан, тих „простих хлопів, сідельників і кожемяків", яких ідейність може засоромити неодного з нас, що читали „Кобзаря", читали історію рідного краю і пережили листопад 1918 року...

Кажуть, що історія повторюється. Розгортаючи пожовклі карти старих хронік, слідкуючи за боротьбою зперед двох століть, нам зразу таки кидається в очі схожість не тільки тогочасних умов, але й обосторонних способів боротьби. Переконуємося, що те, що тепер переживаємо, те вже раз було; усе те вже „брали" братчики львівської ставропигії, яка впродовж XVI—XVII століть була дійсним культурно-національним осередком не тільки Галицької, але до певної міри всеї Соборної України.

Чим був Львів XVI.—XVII. ст. для України, говорять недвозначно навіть неприхильно до нас настроєні чужинці.

Було в ньому „мало русинів, але багато Руси. Була вона тут завжди в якомусь дуже скорченому, але тим більше ціпкому завязку; в худому, але заедно спосібному до кільчення зерні, подібному до зерен пшениці, знаходжених у споконвічних єгипетських гробницях, про яку оповідають, що кинута в землю, приймається і росте. Під румовищем давнього, самостійного існування, так скоро забутого самою Руссю, що в її памяті ослонювалося серпанком історичної леґенди, наче під холодним попелом випаленого багаття, позіставала завжди жива іскра, яку леда сильніший подув міг потушити, але також роздути в полумя".

Під суспільним оглядом займала львівська Русь XVI.—XVII. ст. третьорядне становище, в політичному була зовсім позбавлена голосу. В гієрархії замешкуючих тогочасний Львів „націй" наступали українці щойно по вірменах; до тогож навіть у противенстві до цих східніх зайдів терпіли їх у Львові більше як віроісповідну громаду, ніж народність. Але, як каже Лозіньскі, „коли поза вірменською вулицею не було вже нікого і нічого, то поза руською лежав цілий світ, сонний і несвідомий, але засилюючий її усім тим, що прокинулося зо сну". Довна річ — та „Русь", що за словами тогож дослідника „вбиралася по польськи, говорила і писала по польськи, навіть у головній фортеці своєї окремішности — Ставропигії радила і писала протоколи по польськи, на портретах і вотах, на домовинах і гробницях у підземеллях Успенської церкви ставила польські або латинські написи, та зовнішньо ополячена „Русь" не переставала ні на хвилю бути собою, почувати себе правною державою автохтонів у рамцях ворожої окупації. Вона то устами братчика Хомича говорила перед судом львівських лавників 1613 р.: „Місто Львів не є в іншій країні, але в руській і нема на те ординації, де хто має мешкати!" Вона то за словами донощиків „потайно установлювала собі „проконсулєс ет консулєс рдтенікалєс" (1538), вона то „дивні присяги чинила, від послушенства польській власті відприсягала, сама собі свої суди і кари чинила, тих, що для поляків працювали, за проклятих мала і до церемоній церковних їх не допускала і плювала на них" (1590).

Скільки щирого запалу, скільки палкої віри дише від слів протоколу одного з братських засідань, на якому явилися представники передміських братств, віддаючи себе в імені своїх співбратчиків на услуги, щоб „одностайне во єдину волю, во єдину раду" станути „в той справі, котора ся точить о вольности всего народу руського"... „обликуючи от всего братства своєго имени во всем єдностайне, вірне, а неодступне, до скончення права стояти, не щадячи маєтностей, часу і самих себе, з кождим часом, на кождую потребу тоє все вишреченоє добрим сумненнем своїм здержати. А єсли би который отступовати міл, такового в ненависти совершенно, яко проклятого і декрети духовними віри і сполечности церковної отдаленого, з каждим часом і на кождом местку таковим гнушатись, яко отступником і кгвалтовником віри і всеї руської речи посполитоє".

Або на іншому місці: „А которие би ся находили противниками той зачатої справи, тоді з таковим не обцовати, не їсти, не пити і ряду церковного усему домови его не чинити" (1559).

Справді, тільки такі міри могли спинити слабших духом від зради, вони тільки могли серд битої долею братії удержати ту залізну моральну дисципліну, яка провинившогося братчика вела без конвою в братську тюрму, яка, цього забувати не можна, була тюрмою не правного уряду, але потайної „речипосполитої", якою була львівська Ставропигія.

Ця моральна дисципліна, ця чистість рук і соняшність ідеалів братчиків була рівночасно притягаючим маґнетом не тільки для своїх, але й для чужих. Знаємо чейже, що Ставропигія притягла до себе і раз на все зрущила цілі родини чужинців, переважно греків, як Альвізи, Мезапети, Папари, Лянґіші й ін. Вони йшли ділити долю і недолю з гуртком вичеркненої поза дужку суспільних прав Руси. Ті чужинці

• З ДНЯ •

ЩЕ ОДИН ЗАМІТНИЙ ГОЛОС.

Відомий американський летун Чарлз Линдберг виголосив недавно через радіо ще одну свою промову, в якій накликав Америку за всяку ціну зберегти мир. Бо колиб Америка пішла до війни, то втратилаб ті всі свої цивільні свободи, котрими тепер пишається, й обернуласяб у таку деспотичну диктатуру, яку сьогодні гостро критикує по інших краях, говорив він.

Цю свою промову Линдберг виголосив у звязку з пропонованою в конгресі зміною невтральностевого закону. Він підкреслював, що теперішня війна в Европі зовсім не ведеться за демократію, чи якісь інші високі ідеали, а тільки за те, хто має панувати в Европі. Це війна за силу і потугу, говорив він.

Дословно він сказав: „Ця війна повстала з питання рівноваги сили в Европі — бажання сили з боку Німеччини і страху тої сили з боку Англії і Франції".

ТАК ТРЕБА НА ЦЕ ДИВИТИСЬ.

Це не перший, ні мабуть не останній тверезий голос чільного американця про війну в Европі та про европейську заграничну політику. І кожний, хто хоче вести якунебудь заграничну політику, або на ній словом чи письмом впливати, мусітиме таксамо на неї дивитись. Коли хтось так не дивиться, а в цю европейську заграничну політику пробує уплітати якісь ідеалістичні мотиви — то він політично наївна людина.

Правда, деколи й розумні політики орудують назверх ідеалістичними кличами й кажуть, що це війна „за демократію", за „високі ідеали" і т. п. Але роблять вони це головно на те, щоб свої дійсні мотиви закрити перед масами, які звичайно дивляться на політику сентиментальними очима.

„ЦІЛЬ ОСВЯЧУЄ ЗАСІБ".

Є таке розумування, що „ціль освячує засіб". Себто, коли сама ціль є шляхотна, то не шкодить, коли хтось послугується гострими й нечесними методами, щоб ту ціль осягнути.

Тому таке буває, що коли якийсь уряд бачить, що з даним народом йому прийдеться скоріше чи пізніше звести порахунки за національні інтереси, то він вважає себе морально оправданим, коли систематично викликує до того другого народу ненависть, а свою національну динаміку насичує глибокими гуманними гаслами, мовляв, це „в імя правди", в „імя демократії" і т. п. Та дехто поступає в подібних випадках безкритично, необдумано, чи несвідомо, не розуміючи цілої гри і падаючи жертвою придуманої чужої модерної пропаганди. Такою роботою не приноситься користи своїй суспільності.

Ось тому і на питання, чи Европа веде війну за демократію, чи ні, треба тут дивитися з боку; чи Америці треба втручуватись у ту війну, чи ні. Величезна більшість американських провідників заявляється так, як Линдберг, що ні. А навіть ті, що може хотілиб Америку втягнути до війни, не мають відваги цього отверто сказати. Значить, що це не є в інтересі Америки. А коли так, то не треба дурити американських мас, що це війна „за демократію".

НАУКА ДЛЯ НАС САМИХ.

Тим менше ми, українці, маємо причину дурити наші маси, що ця війна ведеться за „демократію" і „поступ". Заграничні політика Европи занадто тяжко била нас по лобі, щоб ми вірили ще у великі ідеали в міжнародніх зносинах. А всетаки є в нас іще далі такі люди, які далі твердять, що й у цій війні йде за гуманність, демократію та інші високі ідеали. Щобільше, ті твердолобі люди навіть пробують цю думку вкоренити в нашій суспільності й підсувають її як платформу в „кратію", „поступ", „лібералізм". Та такий підхід висміяний отверто навіть такими чемпіонами демократизму, як Чеймберлин і Даладіє.

ПІШОВ НА ВІЙНУ.

Архикнязь Отто Габсбург, претендент на австрійський престіл, хоче добитися від аліянтів дозволу на організування леґіонів для боротьби проти Німеччини.

ЗО СТАТИСТИЧНИХ ОБЧИСЛЕНЬ „КЕНАДА ІР БУК".

Зо статистичного звіту, що міститься в „Кенада Ір Бук" на 1939 р., довідуємося, що продукція золота в Канаді впродовж 1938 р. виносила разом більш як 4,700,000 дрібненьких унцій. Канадійські фабрики і промислові підприємства випродукували товарів у вартості більш як $3,000,000,000. Банкноти, контрольованого урядом, що має там більшість уділів, Бенк оф Кенада, які він пустив в обіг, виносили понад $161,000,000. З того 10,000 було у висоті $5,000 кожний. Більше як половина з 3,580 вязнів у канадійських вязницях мала менше як 30 років життя. До „Канадійської Преси" належить 91 більших часописів, що вживають винайменних 10,789 миль телеграфічних дротів.

Жіноча льогіка.

— Найдорожчий! Мудрий усе уступає дурному; уступи ти тепер і купи мені ту гарну сукню!

ЧИ ВМІЄМО ВІДПОЧИВАТИ?

Розумно відпочивати є така сама штука, як розумно і доцільно працювати. Відпочинок не є ніякий люксус, ані забаганка, але необхідність живого орґанізму. Люди праці, байдуже, фізичної чи умової, мусять на кілька тижнів у році перервати свою працю і відпочати.

Відпочинок потрібний не тільки зо становища здоровля, він необхідний і з точки погляду економії праці. Після відпочинку людина стає більше творча, а праця її видатніша.

У нашому підсонні умовини такі, що для відпочинку вибираємо найчастіше літні місяці.

Хоч цьогорічне літо прийшло з рокотом далеких, але грізних громів, хоч політична атмосфера насичена до краю електричністю, не дає певности спокійного літа, то тим не менше неодин ставить собі питання: як провести відпустку? Як використати коротке літнє дозвілля?

Хворим, що потребують купелів і курортів — лікар доручить живець, визначить режим куракції і все порадить. Нашу статтю пишемо для людей здорових. Таких, що їм доречі нічого не долягає й ані печінка, ані нирки, ані тяжкі легені чи інші суглоби або ноги не відмовляють послуху і працюють собі справно, у повній гармонії. Тільки що людина, навіть і здорова — то таки працею втомляється і хоч раз на рік мусить основно відпочити і відновитись.

Відпочити треба фізично, в ще більше психічно, нервово.

Форми відпочинку ніяк не можна „зґляхшальтувати", вона наскрізь індивідуальна, звязана з віком, вдачею і стилем життя людини. Річ у тому, щоб вибрати собі таку форму дозвілля, яка далаб на найбільше користи і привернула сколихнений тонус нервової системи. Коли виберемо зле — замісць відпочити, повернемось із відпустки ще більше втомлені й розбиті.

Найрадше їдемо кудись на село, в гори, щоб далеко від міста і його нервового ритму спокійно дихнути повітрям, свіжим, насиченим ароматами трав і лісів, щоб відшукати затрачений контакт із природою. Суть відпочинку мусить бути в тому, щоб хоча на короткий час наблизитись до природи, щоб жити більше природньо.

Нескомплікований, природній хід життя, без гарячкового ритму і нервової напруги, безпосередній звязок людини з природою і її чаром — дуже корисно впливають на фізичне та психічне здоровля.

Дехто думає, що найкраще відпочивати таки у себе вдома, серед хатніх вигід і без зайвих витрат на подорож і т. і.

Та всетаки воно не те, що виїхати. Людина просто мусить відсвіжитись, провітритись, набрати нових вражінь. Годі все ходити тими самими стежками і бути автоматом, невільником звичок і буденної монотонії.

Психічна гігієна наказує хоч раз на рік вирватись із того монотонного ритму і піти назустріч чомусь новому, свіжому.

Молодші люди повинні мандрувати. Сам здоровий інстинкт каже їм покинути оселі і йти по сильні вражіння. Недаром у культурних народів мандрівництво таке розвинене і популярне.

Та кого з нас не манять гірські потоки, таємний шум смерекових лісів, ранні роси полонинських трав?

Одна ніч при ватрі, вечеря з задимленої кулеші, а ранком купіль у срібному потоці — дають вражіння куди сильніші, ніж безліч великоміських розривок. І то вражіння здорові, незабутні.

На час відпочинку ми повинні змінити не тільки довкілля, але й наші щоденні звички, просто стиль життя. Тільки так зуміємо відновитись.

Наша віджива повинна бути скромна, здорова, без кулінарної перверзії міських ресторанів. Багато овочів, городовини, набілу. Вониж такі в літку дешеві!

Автім чи треба пригадувати всі закони щоденної гігієни? Чи треба казати про сонце, повітря, про воду? Вонож таке ясне, зрозуміле! Користаймо з них, берім їх повними пригорщами — так як щедро і радо дає їх нам буйна природа нашої багатої землі.

І повертаймось з відпочинку вдоволені, здорові, радісні, з енергією й охотою до праці. — („Новий Час").

Б. Олесницький.

У Злучених Державах викурюють пять до десять біліонів циґар річно.

йшли, служили їй собою, своїми маєтками і дітьми, які зросталися з нею раз на все.

Скільки прекрасних картин, скільки типів старого українського Львова дожидає своїх малярів, своїх поетів і монографів!

Візьмім такого хочби Данила Русина, старця, який на склоні літ рішає вибудувати вежу Богові на славу, імені свойому на вічну память. Старець днює і ночує на будові. Вкінці вже перед самим завершенням вежі вона валиться; старець плаче на румовищах своєї мрії і, як говорить хроніст, умирає з розпуки.

Коли Хмельницький наближався до Львова, львівські власті не могли обігнатися від доносів на українців у роді тих, які збереглися в записках тогочасного предтечі польських публіцистів, Кушевича. Читаємо там між іншим:

„Вже в нас конспірації показуються, вже гільтайства багато ніччю приїжджає і відїжджає. Вже ріжні відбуваються збори по церквах та по закутках і передміських долинах. Вже нам Русь послушенство виповідає..." і т. д.

З невичерпної криниці братських записок і городських хронік наводимо тут тільки принагідно це і те на доказ, що ніч, яка залягла на нашому горизонті, не перша з ночей, хоч може й остання, коли ми нині примушені витрачувати сили на здобуття того, що нам за всякими божими і людськими законами належиться, то силу витривання можемо зачерти з переконання, що в даних умовах стоїмо ні одинокі в світі, ні перші в історії. Треба тільки побажати, щоб звязкі вістки старих хронік знайшли між нами вдумчивих читачів, а подвиги львівських „кожемяк і сідельників" — гідних наслідників.

I.

Місто Львів, закладене в першій половині XIII. в. українським королем Данилом Романовичем на споконвіку українській землі, було з природи річи українським містом і нікому не приходило на думку боронити його українськости так довго, як довго ласі сусіди не протягнули по нього своїх рук.

Першим з ворогів, яким повстання й розцвіт нового українського города-твердині станули на перепоні їх завойовницьких плянів, були татари. На приказ їхнього передможного ватажка Бурундая вже в 1262 р. князь Лев Данилович мусів розкинути львівські укріплення, які одначе відбудовано наново так, що коли в 1283 р. станув під Львовом татарський хан Телебуга, то не поважився здобувати львівських укріплень і задоволився недовгою, безуспішною облогою. Те саме повторилося в 1287 році. Татари дали почин боротьбі за український Львів; згодом перейняли на себе їхню ролю наші західні сусіди — поляки. І так раз підняте питання державної приналежности й національного характеру нашого міста ніколи впродовж шістьох століть не тратило на важності і ні сусідські завойовники, а тим менше українці, як споконвічні правні власники міста, не здавали становищ, при чому останні жили й живуть в рою в остаточну перемогу ідеалу, за який стільки вже пролито крови й стільки принесено жертв.

Панування князя Льва Даниловича, а потім його наслідників Юрія і Льва II., на якому ввірвалася династія Романовичв, було золотою добою в історії українського Львова, що жив, „чужого не бажаючи", а чужинців трактував як гостей, щоб згодом зібрати крїваве жниво своєї гостинности. Бо коли перший з чужинецьких претендентів на Львів — князь Болеслав Тройденович станув під брамами міста, то застав їх замкненими й тільки підступ пястівського нащадка, що для користи й лакомства перемінив свою католицьку віру на православну, а імя Болеслава на Юрія, приспав українську сторожкість. Згодом одначе, ставши паном львівської землі і міста, розкрив Болеслав своє справжнє обличчя кривоприсяжника і насильника. За одно й друге піднесено йому отрує, а по його добре заслуженій смерті (1340) піднялася над Львовом і західньо-українськими землями перша зп ожеж кріваової відплати за всі кривди і насильства, якими західні завойовники перепоїли тиху і плодовиту українську землю. Це було перше зорганізоване повстання українців проти захланности чужинців, а на його чолі станули: Дмитро Детько, Ходзько, Юрий Лисий, Михайло Єлізарович, Олекса Молдавович та Борис Кракула. Одначе з повстанської заверюхи рішив скористати черговий претендент до Львова, польський король Казимир. З ватагою наємних мадярів кинувся він на Львів і чого в ньому не загарбав силою, то здобув зрадою і підступом.

(Далі буде).

Все зміняється.

— Чи той адвокат, що був вашим комірником, далі веде ваші справи?

— Так, але тепер то вже я є його комірником...

СТРАШНА ПОТВОРА?

Це побільшена світлина мексиканського хруща, „ніно де ля тієра", себто „дитина землі", по американськи званого звичайно єрусалимським цвіркуном, котрий недавно почав робити багацько шкоди в картопляних полях південної Каліфорнії.

ФЕРМЕНТИ В КОМСОМОЛІ

Чи советська молодь надійна для сталінського режіму?

„Комсомол" — це одна з найбільш упривілеєних большевицьких орґанізацій, яку заложив сам Ленін і в якій як у дзеркалі відбиваються всі слабості комуністичних орґанізацій советської держави взагалі. А що найбільш цікаве для нас, українців, так це те, що причиною безперестанних сварок і конфліктів і в тім большевицькім творі являється національне питання взагалі й українське — зокрема.

Так уже на третім зїзді „Комсомолу" (2—10. X. 1920 р.) у спішнім порядку розглядають питання й виносять резолюцію проти „української опозиції". Сам Ленін забирає голос на тім зїзді, але ніякі резолюції своєї ціли не досягають, і на 11. та 12. конґресі комуністичної партії (1922 і 1933 рр.) ухвалюють резолюції про реорґанізацію комсомолу, а на 12. конґресі Сталін підкреслює, що „фронт молоді треба вважати особливо загрожений, бо напади ворогів на партію в рядах молоді особливо вперті"...

Націоналістичні тенденції чим далі, то все з більшою силою стали бушувати в середині комсомолу й зявилася поважна загроза розвалу орґанізації з середини. На такі настрої звертає увагу московська комуністична німецькою мовою ґазета „Дойче Централь Цайтунґ", вказуючи на поширення національної акції серед німців в автономічній німецькій республиці над Волгою і в Україні. За нею бє на сполох орґан московського уряду в Києві, „Вісті", і зазначує (в передовій з 6. 9. 1938), що йде боротьба за душу української молоді — „боротьба безоглядна проти шпіонів і націоналістичних та буржуазних сепаратистів — аґентів фашизму".

Боротьба тим тяжча, що ті „буржуазні сепаратисти" взялися до неї не на жарт. От кілька фактів про які з тривогою подає до відома, кому належить, „комсомолець України".

В уманськім повіті виявлено націоналістичну орґанізацію в школі медиків. На чолі її стояв студент Костюкевич під опікою самого секційного шефа комсомолу, тов. Грищенка. В селі Друшки голова комсомолу Однорошенко виступив прилюкно з протисоветською промовою. На театральних виставах антибольшевицька й контрреволюційна діяльність членів комсомолу виявляється в неприкритій формі й досягає свого апоґею. Всіх указаних винуватців арештує ГПУ разом із головою комсомолу стації Умань. А підчас слідства про вбивство двох лідерів і відданих комуністів у селі Собківці — Драченка й Новоселецького, ГПУ натрапляє на цілу широко розгалужену націоналістичну орґанізацію. Таксамо в чернигівській управі комсомолу арештовано „ворогів народу" і „антисоветський елемент", якими були кілька видних голованів чернигівського комсомолу й т. д. і т. п. Виявлено цілі ґрупи селянської молоді „націоналістичної й революційної",яка орґанізувала замахи на державну власнісь і 14 замахів на советських урядовців.

Положення ставало все більше загрозливе, бо щось подібне виявилось і в інших національних республіках — м. і. на Кавказі, навіть серед чувашів.

Та поки головою всесоюзного комсомолу був відомий Косарьов, йому вдалося спасти від масових „чисток" свою орґанізацію, бо Косарьов був особистим приятелем самого Сталіна.

Але на святі в двацяту річницю заложення комсомолу — в жовтні 1938 р. вдарили перші громи й на Косарьова: його діяльність піддано суворій критиці. А незабаром на семому пленарному зібранні Центрального Комітету Комсомолу скинуто самого Косарьова і його найближчих співробітників: Вершкова, Боґачова, Пікіну.

Почалися звичайні в таких випадках ревеляції: Косарьов із „зразкової людини советської молоді" стає „пяницею", „моральним деґенератом", „троцьківським і бухаринським бандитом" і т д.

В комсомолі під управою нового секретаря, на якого авансував тепер головний редактор „Комсомольської Правди", тов. Михайлов, почалися масові чистки.

Тисячі комсомольців (усіх їх в орґанізації числиться коло чотирьох міліонів), а в першу чергу, розуміється, з України вивезено на Соловки і в ріжні концентраційні табори. Косарьов щез із політичного овиду. Щож сталося причиною такої зміни?

Як уже згадано, Косарьов належав до найближчих приятелів самого Сталіна. Одного разу, може й під чаркою, він мав заявити в колі своїх близьких друзів, що Сталін обіцяв його зробити своїм заступником. Ці необережно сказані слова дійшли до Каґановича, що, як відомо, є шваґром Сталіна, і належить до найближчої кліки „властьімущих". Отже він пустив цілу машину в рух, щоб дискредитувати небезпечного претендента. В „Комсомольській Правді" під його охороною вже згаданий Михайлов почав похід проти Косарьова. Сталін не міг опертися Каґановичеві — в результаті зміна людей і курсу проти так леліяної большевиками орґанізації.

Цей випадок характеризує відносини серед советської верхівки. Виходить, що і Сталін не є такий всемогучий, як його звикли всі вважати і що в його оточенні йде боротьба за провідні місця і за впливи на „вождя". З другого боку комсомол, як підготовна орґанізація до комуністичної партії, мусів теж перейти відповідну державницьку перебудову і повне переключення на рейки нової сталінської лінії.

Ліквідація Косарьова була другим етапом ліквідації тих ортодоксально-ленінських та не вповні сталінських поглядів, що трималися в „орґанізації" „старих большевиків" і що лишилися також серед старих кадр комсомольської молоді. Тут були дві крайності: або чистий інтернаціоналізм, або чистий націоналізм. Для сталінської „золотої середини" не знайшлось місця у комсомолі.

Та чи вдасться Каґановичеві, а чи кому там іще знищити в комсомолі оті „буржуазно-націоналістичні, революційні, фашистівські" і в кожнім разі явно протиросійські настрої, те покаже будуччина.

Миж у тім дуже сумніваємося.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ БРИТЕН, КОН. Місячні збори Бр. св. Петра й Павла, від. 254., відбудуться 20. жовтня, в своїм домі, 86 Спрінґ Стріт, в 8. год. веч. Проситься всіх членів явитися. — А. Котик, С. Андрусьо.

МІЛВІЛ, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. Запорозька Січ, від. 347., відбудуться в неділю, 22. жовтня, в год. 2. пополудні, в ґалі, де звичайно. Кожний член повинен прийти на ті збори. Довгуючі члени, прийдіть і вирівняйте свої вкладки. — М. Романюк, предс.; К. Ґлосніцька, кас.; Г. Тимчій, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Бр. св. Юрія, від. 239., відбудуться в суботу, 21. ц. м., точно в год. 8. ввечір. Біжучі справи буде полагоджувати секретар вже від год. 7. ввечір. Приявність усіх членів обовязкова, бо є важні справи до вирішення, Зокрема справа нових членів та ювилейне свято У. Н. Союзу, яке відбудеться в неділю, 26. листопаду ц. р. — Уряд.

ОБВИНУВАЧІ ЗА ЖОРСТОКІСТЬ.

Наліво А. Р. О.'Брайен, один з директорів стейтових вязниць у Каліфорнії, та Т. Р. Бел, вязничний сторож, котрих обвинувачують за жорстокі побої непослушних арештантів.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

☦

Дня 3. жовтня 1939. в год. 1. пополудні помер у Сити Госпітал, у Нантікок, Па. член від. 29. У. Н. Союзу в Jersey City

МИХАЙЛО СТЕЛЬМА.

Покійний походив з Галичини. Мав літ 48. Перейшов до У. Н. Союзу зі Згоди Братств, Олифант. Покійний був удівцем. Не лишив тут нікого з рідних, лише тіточного брата Михайла Лазорика й тіточну сестру, котрі занялися його похороном.

Земля Йому пером!

Н. Салюк, секр.

В С. С. С. Р.

— Товаришу, що ви думаєте про комісаря Іванова?

— Гм, то якийсь підозрілий тип. Не можна навіть йому доказати, що належить до ворогів народу!...

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(109)

Під командуванням Тудоса катнейські вояки почали готовитись до атаки на слонову армію атнейців. Вальтор попросив короля, щоб дав йому меч,а той візьме участь у війні проти своїх краянів. Король спротивився: „Чому цей атнейський шляхтич має воювати проти рідної армії?" — запитав він одного зо своїх людей.

„Це люди Фороса, узурпатора, а не короля атнейського", відповів Вальтор. „Коли його армія буде розбита, то можливо, що наш справжній король, Зиґо, що тепер на вигнанні, дістане зоgу вступити знов на престіл". Тудоса це переконало і він завважив: „Коли ми пероежемо, то посадимо Зиґа на престіл.

„Щоб у будучих війнах ми мали гідного і достойного противника". З тими словами Тудос уже мав дати знак до наступу, коли Тарзан звернув йому увагу: „Зачекаймо ще одну хвилину". Саме в ту пору Тантор з одним білим клом, а другим чорним, зударився з першим бойовим слоном атнейської армії.

Зудар був дуже сильний. Миттю з сідел позлітали вояки, а інші слони наступали на них та розчалювали їх. Конаючи під сподом, вони кричали немилосердно. Це викликало чималий заколот у рядах атнейців. Тарзан потихо завважив: „Тепер час". Тудос, обертаючись до своїх вояків, дав приказ: „Спустіть із ланцюхів львів!"